

A Fenyő utcai családi ház előtt viharvert Zsiguli pihen. Ráfér a szusszanás, szaladgál éppen eleget, méghozzá igencsak változatos útvonalon. Ismerik Budapesten a Művelődési és Közoktatási Minisztérium előtt, a megye számos tanintézetében, s nem utolsó sorban a cigány kolóniák cuppogó, vagy éppen göröngyös útjain. Negyven év múltán is csinos masinistája most éppen itthon, az „irodában” tartózkodik özvegy édesanyjával, közös otthonuk minden helyiségében. A legtöbb polcot, fiókot — a könyveken túl — természetesen a munkájával összefüggő iratok foglalják el.

Segíteni a cigány gyerekeknek

A három megyére (Fejér, Veszprém, Zala) kiterjedő Közép-dunántúli Tankerületi Oktatásügyi Központ pedagógiai szervezőjeként Sztojko Ilona fő feladata a cigány gyermekek oktatásának figyelemmel kísérése, felzárkóztatásának segítése. Ami önmagában is szerteágazó, s a dolog természeténél fogva sok tekintetben sziszifuszi munka, de mégsem éri be ennyivel. Még azután sem, hogy súlyos (köztük infarktus) betegsége után gyakorlatilag újra kellett járni tanulnia. Nem tett jót a magánéleti törés, a válás sem, mely után egyedül neveli most 15 éves fiát.

— *Mi mindig nagy fazékkal főztünk, hogy másoknak is jusson —* érzelmetlenül szemléletesen édesanyja egy viszonylag jómódú és jószívű letenyei cigányzenész család hitvallását, melynek középpontjában a mások gondjainak megértése, a segítőkészség állt. Mert hát sokkal egyszerűbb lett volna élni az előkelő kaszt életét (Ilona az eredeti, őshazai hierarchia szerint magasra sorolt „roji”), de mélyen átértékelték a magyar költő szavait: Jobb ízű a falat, ha mindnyájan esznek...

Lakáskultúrát, öltözködéskultúrát, viselkedéskultúrát ter-

„Ezer örömmel repülök minden jó példával...”

(Pezzetta Umberto felvétele)

jesztettek a saját példájuk révén, hiszen bejáratos volt hozzájuk mindenki, aki valami másra, szebbre, jó értelemben vett „kü-

lönbre” vágott. S a „keveredés”, amitől a cigánysorsból kikerülők közül annyian félnek, esetükben nem jelentett visszahúzó koloncot, sőt! Mindhárom gyermek tanult ember lett, s mi sem természetesebb, minthogy

lenesen” képzés nélküli nevelőnek jelentkezett. S amikor a falusi iskola öreg mestere egy óralátogatás után kimondta rá: ezt a lánygyereket az Isten is tanítónak teremtette — már nem volt visszaút.

Szakmai téren is színvonalasan oktatni

Azóta természetesen megszerezte a pedagógus képzését, s mi mindent még! Többek között színházzervezői tanfolyamot is végzett, hogy a helyi és a környékbeli cigányokból alapított együttesét szakmai téren is színvonalasan oktathassa. A hangsúly az „is”-en van, hiszen a színpadi sikermél számszoros fontosabb volt az emberi közelgés, a személyiség-kultúra gyarapodása.

— *Nemegyszer éppen a szereplés lehetősége-megvonása volt a doppingszer, illetve a büntetés —* említi. — *Főleg a fiatalok imádnak szerepelni, s ezt a vágyukat sok szép cél elérésének ösztönzésére lehet felhasználni. Hálásak a törődésért, az együtt muzsikálásért, egyszóval mindenért, amiről érzik, hogy értik történetét. Például egy tartalmas egészségügyi előadásért vagy másnap azért, mert a kocsmában valaki időben elvette a poharat...*

A minden szobában egyébként szanaszét különböző hangszerek. Ilona valamennyin tud játszani. Kivéve a hegedűt, pedig azzal indult a zenei pályán. Csakhát egy csuklótörés... A falon festmények — az ő keze munkája. Az asztalon kinyitva a Kethano drom (Közös út) című roma magazin legfrissebb szá-

ma, benne egy tárca *Az ígért földje*. Írta: Sztojko Ilona, szanszkrit művészneven Glinda Lindri.

Nemcsak az irodalommal kacérokodik, hanem a cigányság eredetével, messziről vezető útjával foglalkozik, tudományos igényű, tapasztalatai felhasználásával, hogy az út a jövőig vigyen. Méghozzá kevesebb buktatóval, mint ez ideig. Nem könnyű séta... Részletek a megye iskoláiban a cigánygyerekek oktatásával, felzárkóztatásával kapcsolatos feljegyzéseiből:

„Az elmúlt tanévben nagyon sok volt a bukás. Akadt 40,24, sőt 51,72 százalékos bukási arány is. Különösen elgondolkodtató, hogy a rendelkezésre álló felzárkóztatási támogatást sokhelyütt még csak nem is igényelték. Óvodáskorúaknál 380 helyett 82 esetben, az általános iskolákban 508 helyett 375 gyerek után, a középfokú intézetekbe járó 41 gyerek esetében pedig egyáltalán nem igényelték az etnikai támogatást.”

Véleménye szerint egyszerű az intézményvezetők egy része nem is ismeri ezt a lehetőséget, mások pedig irtóznak a vele járó papírmunkától.

A közömbösség mellett jó példák

— *Végző soron közömbösségről van szó —* szögezi le szomorúan Sztojko Ilona. *Annál lelkesebben beszél a csapi cigány kollégiumról, ahol a nevelők nemcsak nagy szakértelemmel, de kellő hivatástudattal foglalkoznak a gyerekekkel. Tavaly 14 fő végezte el a 8. osztályt, s tizenketten nyertek fel-*

vételt középfokú intézményekbe.

S a folytatás még ígéretesebb, hiszen megvalósulni látszik a nagy terv: szakképzéssel bővíteni a csapi iskolát, s ily módon megteremtődhetne a feltétele annak, hogy óvodás kortól az elhelyezkedésre alkalmas végzettséget tanúsító oklevéllel készítenék fel az életre a cigány fiatalokat.

Segélykérően néz rám, amikor tájékozódó, segítő munkája helyi feltételeiről szólva kifogy az egyértelműen jó példák közül (Szepteknek, Semjénháza, ahol nem volt bukás, Bak, Sárhida, nagykanizsai Péterfy és Templom téri általános iskola, ahol szintén példás az igyekezet), s elérkezik a visszautasításig.

Megtörtént ugyanis, hogy a felkeresendő iskola igazgatója egyszerűen lecsapta a telefont, vagy éppen népes értekezleten vágták a fejéhez: Hagyja őket békén, nekik ne adjon fel senki valamiféle cigány-leckét.

— *Havonta járok a minisztériumba, így tartjuk a kapcsolatot, s a területi központtal is szoros az együttműködés. Megkapom a feladatot, s beszámolok a végrehajtásról. Ezer örömmel repülök minden jó példával, de tessék mondani, mit tegyek ha helyenként már-már ellenségeskedést látok? Mégiscsak a saját megyémet rempölöm, ha szölok...*

Egy tanárnak ne „súgjon” az ember, de hát bizonyára maga is gyorsan eldönti; itt többről van szó, mint rosszul értelmezett „jó hír” szemérmes védelméről...

Kovács Ferenc

Az aggályok indokolatlanok

Miért szükséges az áttérés a kincstári gazdálkodás, az új rendszerre? Ez miben különbözik a jelenlegitől, és mikor valószínűsíthető? Indokoltak-e az aggályok?

Érdeklődésünkre *Naszvadi György*, a Pénzügyminisztérium helyettes államtitkára elmondta: a kincstári gazdálkodás és finanszírozás nem újkeletű. Ezt alkalmazzák a világ fejlett országaiban Ausztriától Németországon át az Egyesült Államokig, Japánig régóta. S ezt alkalmazzák hazánkban is a negyvenes évek végéig. Most szeretnénk visszahonosítani, pontosabban ennek korszerű változatát bevezetni. A Világbank képviselői a spanyol, a görög, a brazil kincstári modellt ajánlották számunkra. Eszerint egyetlen pénzügyi központ finanszírozza az összes költségvetési szervezetet. Ugyanez végzi az összes költségvetési intézmény számvitelét és látja el információkkal ezeket. Ennek a modellnek a megvalósításához országunkban nincsenek meg a szükséges feltételek: a nagy teljesítményű, központi számítógéprendszer és a magas képzettségű szakapparátus. A mi viszonyaink között az európai országok többségében bevált kincstári szervezet lenne megfelelő.

Az ország jelenlegi gazdasági helyzetében mindenképpen át kell térni

A JELENLEGINÉL TAKARÉKOSABB GAZDÁLKODÁSRA, vagyis a közpénzek ésszerűbb felhasználására és kezelésére. Ennek a célnak az elérését szolgálja a kincstári szervezet, amely közreműködik mind a bevételek, mind a kiadások teljesítésében, nyilvántartja, könyveli a bevételeket és kiadásokat, az állammal szembeni kötelezettségeket, az állam tartozásait, az állam vagyონmérlegét, kezeli a kincstári számlákat, teljesíti az állam pénzügyi kötelezettségeit, információkat szolgáltat a költségvetés teljesítéséről. Ezeket a feladatokat jelenleg egész sor intézmény: költségvetési szervezet, minisztériumok — köztük a Pénzügyminisztérium — az APEH, illetve az APEH-SZTADI, a Vám- és Pénzügyőrség Országos Parancsnoksága, a Magyar Nemzeti Bank és más bankok, pénzügyintézetek végzik. Az államháztartás betétállománya több mint harmincezer költségvetési intézmény között oszlik meg. Miközben az állam eladósodott, az állampapírokért magas kamatot fizet, a költségvetési szervek 200—500 milliárd forint betétállománnyal rendelkeznek. Az intézmények pénzügyi önállóságára épülő költségvetési-pénzügyi rend az előfinanszírozáson alapszik. Vagyis a központi forgóalapból átutalják a pénzt a fejezeti, onnan az intézményi számlára. A számlákról

UTAZIK A PÉNZ az államháztartáson kívül — bérek, dologi kiadások, beruházások kifizetésére — és az államháztartáson belül a társadalombiztosítási alapokhoz, az adóhivatáshoz. Évente csaknem 200 milliárd forint társadalombiztosítási járulék és adó teszi meg

Hallják az önkormányzatok, költségvetési intézmények, hogy a kormány az államháztartás reformjára készül, és ennek során kincstári gazdálkodásra, utólagos finanszírozásra kíván áttérni. A helyhatóságok még nem ismerik az erre vonatkozó elképzeléseket, de már idegenkednek az új pénzügyi rendszertől. Úgy vélik: ez csökkentő önállóságukat, megköti a kezüket.

ezt az utat, indokolatlanul növelve a központi forgóalap likviditási problémáit. Az intézmények, önkormányzatok is rosszul járnak, jutalékot kell fizetniük a pénzügyintézeteknek azért, hogy azok havonta átutalják a pénzt számukra. Sokba kerül az adminisztrálás is, hiszen mindegyik szervezet külön-külön számfejt, könyveli a bevételeket, kiadásokat. E rendkívül drága finanszírozás következményeit súlyosbítja a gazdálkodási szemlélet. A központi intézmények, az önkormányzatok és alapok egyaránt állampapírvásárlásban jeleskednek. A kamatnyereség révén egy ellenőrizhetetlen és átláthatatlan újraelosztás történik, ez nem az

adott ágazat költségvetési támogatásában jelenik meg, hanem az adósságszolgálatot növeli. Nem mellékes az sem, hogy a nagy bevételek reményében indokolatlan kockázatot vállaltak és jelentős veszteségeket szenvedtek (Ybl Bank, Lupus Brókerház például). Arról nem is

beszélve, hogy a költségvetési szervezetek közül számosan szabadosan bálnak a rájuk bízott közpénzekkel, a kezelésükben lévő vagyontárgyakat tulajdonosként értékesítik, ugyanakkor a költségvetésben előirányzott fontos munkák, feladatok költségeit nem tudják fedezni.

A kincstári gazdálkodás **MEGSZÜNTETI A KÖZPÉNZEK FELAPRÓZÁSÁT** intézményi forgóalapokra, következképpen az intézmények pénzgazdálkodását bizonyos kész kiadások, különleges számlák kifizetésére korlátozza. A pénz mindaddig a kincstárban marad, amíg nem kell az államháztartáson kívülről kifizetést teljesíteni. Az államháztartás

pénzeszközökének döntő része egyetlen pénzügyintézetben kibővített forgóalapszámlán lesz. A költségvetési szervezetek a költségvetésben előirányzott kiadásai fedezésére „megterhelhetik” a kincstári számla valamelyik alszámláját. A közpénzek racionális felhasználása érdekében központosított bérszámfejtést vezetnek be és törvényt hoznak a közbeszerzésről. Az intézmények vagyónkezelői jogát használati joggá változtatják. A közintézményekből — a lehetőség szerint teljesen — kizárják a vállalkozást, a bevételek szabad és korlátlan felhasználását, ezzel szemben a kincstár garantálja költségvetésük teljesítését.

A kincstári finanszírozás a jelenleginél **SOKKAL KEDVEZŐBB** a közintézmények, az önkormányzatok számára, mivel jelentős mértékű kiadásoktól, anyagi gondoktól, bizonytalanságtól kíméli meg azokat. Az államháztartás számára 60—80 milliárd forint megtakarítást eredményez. A költségvetés likviditása kisebb pénzállománnyal biztosítható, csökken a költségvetési finanszírozási igénye. A csökkenő állampapír-kibocsátás kevesebb kamattérletet jelent, csökkenti a kamatszintet, így az állampapírok kamatlábát is, tehát a teljes piaci kamatozású állampapíralomány kamatterhei kisebbek lesznek. A kincstári rendszer

természetesen csak fokozatosan, 2-3 éven belül építhető ki, bár elemeinek zöme adott. A kincstár csúcsa a Pénzügyminisztériumban van, itt a költségvetéssel, az állami bevételekkel és finanszírozással foglalkozó területek léteznek. A kincstár derékhadát alkotó pénzügyi igazgatóságok

A JELENLEGI INTÉZMÉNYRENDSZERRŐL kialakíthatók. A meglévő számítástechnikai, informatikai rendszert kell korszerűsíteni.

Első lépésként, ez évben létrehozják az állampénztárat, amelynek fő feladata a központi költségvetés forgóalapjának és a költségvetési szervek számláinak vezetése lesz. Második lépésként kialakítják a kincstár központi és megyei szervezeteit a következő évben. Kezdetben a központi költségvetési szervek, később az elkülönített állami pénzalapok számlái, majd az önkormányzatok számlái kerülnek kincstári rendszerbe.

— A kincstár megállapodhat az önkormányzatokkal abban, hogy az önkormányzati költségvetés pénzügyi végrehajtásának minden „technikai feladatát” ellátja — könyvel, bérszámfejt, információt szolgáltat — az önkormányzatok viszont pénzüket az állampénztárnál tartják — állítja a helyettes államtitkár. — Ez annál is inkább indokolt, mivel az önkormányzati pénzek legalább 60 százalékának forrása közvetlenül a központi költségvetés. (MTI-Press) **M. E.**